

Павло Стороженко

СХІДНИЙ ДВОРИК ПОЛТАВСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Книжки цих авторів потрапили мені до рук майже одночасно. Не встиг прочитати «Сто гравюр тишини»¹ Ніколая Попенка, як Юрій Роговий прислав свою збірку «Зоряні криниці. Тривірші-хоку»². Подумав: «Вітер зі сходу»? З якого дива? У Миколи³ Попенка вірші-«гравюри» нагадують твори знаменитого китай-

ського поета Бо Цзюй-і. Тривірші Юрія Рогового написані в ритміці японських хоку. Як тут не згадати відомого японського поета Басьо. Але я не сходознавець, і, напевне, цей порівняльний ряд можна було б продовжити. Згадав тільки тих авторів, яких знав і чії книжки в перекладі російською є в моїй бібліотечці.

Книжки полтавських поетів видані 2013 року в різних видавництвах Полтави. Безумовно, автори не змовлялися. Вони, мабуть, узагалі не контактували один з одним. Живуть у різних кутках області, різні за віком, за життєвим досвідом...

І я тепер спробую відповісти на питання, подібне до того, яке ставив колись перед українцями революційний романтик Михайл Светлов: «*Давно ль по-испански вы начали петь?..*»

Так, чи давно Микола Попенко і Юрій Роговий повернулися до східних форм віршування? І головне – чому? Що їх не влаштувало в нашій традиційній архітектоніці?

¹ Попенко Н. «Сто гравюр тишини...». – Полтава : Шевченко Р. В., 2013.

² Роговий Ю. «Зоряні криниці» : тривірші-хоку. – Полтава : Дивосвіт, 2013.

³ Пишу «Миколи», а не «Николая», як автор найменував себе, переклавши своє ім'я російською. Напевне, приводячи його «у відповідність» до російської мови віршів. Хоч, у принципі, імена не перекладаються. Навіть російською. Якщо ти, приміром, уроджений Жан-Поль Бельмондо, то ти ним і маєш залишатися, а не «трансформуватися» за російсько-радянським звичаєвим правописом в «Івана-Павла Бельмондо».

І якщо я, приміром, написав би текст російською мовою, то мав би його підписати «Павло» і т. ін. Бо так мене нарекли в країні, в народі, де я народився.

Але це так, між іншим і на мою думку.

Хоча те, що вони скористалися з поетичного набутку цих давніх культур, не така вже й новина. І до них українські поети писали східними розмірами. Як кажуть, з перемінним успіхом.

Але не в цьому місці пес заритий. Якщо бути більш-менш послідовним, то і звичні для нас, ті, що стали традиційними, форми віршування теж свого часу були запозичені. З європейської поезики, потужним підґрунтям, ідеєсною основою якої була антична культура. І якщо говорити про «автохтонні» форми віршування в українській поезії, то варто, мабуть, згадати народні думи й пісні.

А те, що М. Попенко і Ю. Роговий скористалися зі східних форм віршування, можна розцінювати як окремих випадок глобалізації.

Залишається питання «чому?» Що спонукало освічених і досвідчених полтавських авторів вибрати з відомого їм версифікаційного арсеналу саме хоку чи розмір, який нагадує китайські восьмивірші?

Мені здається, це була свідомо (чи підсвідомо) реакція на обставини нашого часу, відштовхування від нього – через його інформаційну перенасиченість, матеріалістичну метушність, сюжетну незакінченість телекліпів, нав'язливу декоративність офіційного культурного життя.

Микола Попенко: Романтизм немолодого человека

Мне кажется, что выспрашивать у поэта, почему он так написал, что именно он этим хотел сказать, довольно неблагодарное дело. Впрочем, как и у художника. Мне это известно из своего скромного опыта. Художник (а поэты тоже по большому счету художники), как правило, сдержанно отвечает: «Я так чувствую...», «Я так вижу...» Логика, причинно-следственные закономерности – это инструментарий технарей, представителей точных наук. Поэтому лучше не выспрашивать, а подгадываться самому. Тем более, что Юрий Роговый как бы даже приглашает: «Радю, коли читач зізнається, що розгадав-таки, що заховане „там“».

Впрочем, это напрасное занятие облегчает послесловие, в котором М. Попенко рассказывает о себе. Украински.

Оказывается, в 1975 году после окончания Полтавского инженерно-строительного института он, свежодипломированный инженер-строитель, вместе с бывшими однокурсниками махнул на строительство Черемховского горно-обогатительного комбината. Это в Иркутской области, Дальний Восток.

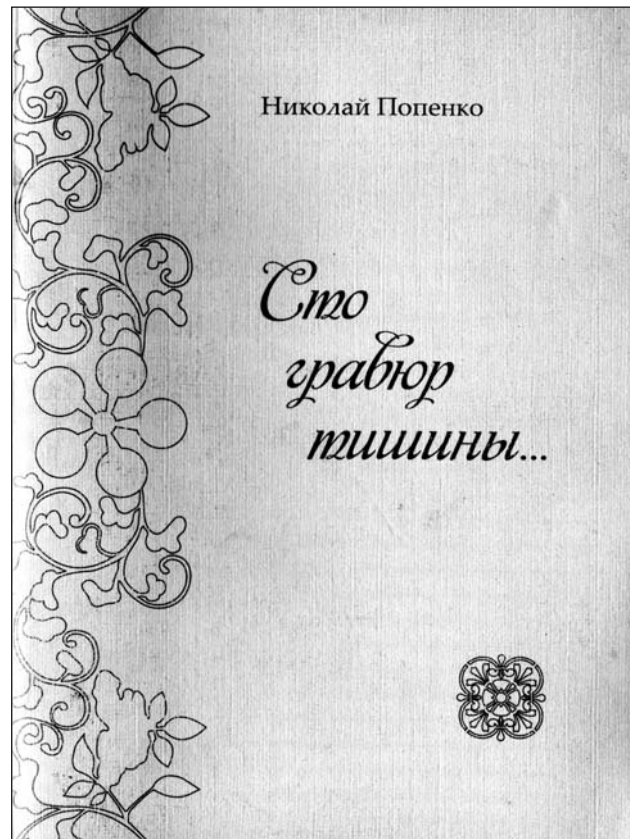
Типичный маршрут молодого советского романтика.

(Он напоминает мне жизненный путь другого полтавчанина – Ивана Буряка, журналиста, писателя, философа-аматора. Его тоже помтало по Сибири в поисках ярких впечатлений. Он писал прозу (трилогия «В пошуках щастя», ІВА «Астрея», 2007–2008). Работа на свежем сибирском воздухе вдохновила еще одного земляка Володымыра Полупу на сборники стихов «До-

роги романтики» (2003), «Линии судьбы» (2007), книгу прозы «Рассказы Сибирской Сечи» (2008). (Его книги вышли в издательстве АСМИ, Полтава.)

Нужно хотя бы немножко знать то время. Комсомол звал на ударные стройки страны. Воспевалась романтика дальних странствий. Из транзисторных приемников лились популярные песни: «Едем мы, друзья, в дальние края, станем новоселами и ты, и я...», «На дальней станции сойду, трава по пояс...», «Мой адрес не дом и не улица, мой адрес – Советский Союз...» Да и памятные до сих пор строки: «Надежда – мой компас земной, а удача – награда за смелость...» тоже из того времени. Песня «Надежда» в исполнении Анны Герман популярна до сих пор. Молодые, любознательные и, не будем стесняться, не безразличные к величине денежного вознаграждения украинцы потянулись (поехали, полетели) в Сибирь и на Дальний Восток. Кто-то позже вернулся на Родину, кто-то осел на новых местах, образовал экономически деятельное население на редко заселенных территориях.

Получив на строительстве тяжелую травму, Микола Попенко возвратился в родные края. И тут (прошу

обратить внимание!) погружается в прозу жизни – поступает на работу в управление коммунальным хозяйством города. Начав с должности инженера технадзора, постепенно дошел до кресла начальника управления. Хотя... слово «кресло» как-то не гармонирует с его будничными занятиями. Как он выразился в послесловии, «работал в режиме круглосуточного экстрима».

Какая там романтика?! Устаревшая канализация, водопроводы рвутся, крыши текут, зимой головная боль

– отопление... На ремонт денег не хватает. Иногда их просто нет! Претензии, жалобы... Да еще начальство публично «дрючит», желая продемонстрировать, как оно печется о простом народе. Времена ведь настали демократические, «выборные». Нужно хорошо показаться электорату...

В этой коммунальной стихии сложно оставаться не то что романтиком, а просто – нормальным. Осатанеть можно!

Но то, что он зацепил в юности, догнало его в зрелом возрасте, на пенсии. Когда притормозил свой жизненный забег и оглянулся на прожитое и пережитое...

«Как прекрасен этот мир! Посмотри...» – это строка из песни, которая могла бы стать эпиграфом его книги.

Мыкола Попенко внимательно «кадрирует» движения, происходящие в природе. И представляет кадры-«гравюры» читателю. После чтения его стихов хочется пристальней смотреть, чаще задумываться, не пропускать радости созвучия и сожития с природой.

...Но потом снова – вскачь. Дела.

Вот несколько стихов Мыколы Попенко:

* * *

*Старых сетей
поплавки
К берегу
вынес прибой.
На пляже
песчаном
сверкают.
Жемчуг
ни разу
не брошен
Морем
к моим
ногам.*

* * *

*Строг и изящен
багет.
Дерево редкой
породы.
Блеск полировки
зеркален,
сам по себе прекрасен
рисунок на шелке.
Фудзи
в багет
не втиснешь.*

* * *

*Пророчеств книга –
календарь.
Ужасен цифр ручей*

*Своей извечной
чернотой.
И праздников
кровавые
вкрапленья*

* * *

*Искали клады,
Сокровища времен забытых,
Сбивая
руки в кровь.
Друг друга
убивая
на подходах.
И мысли не было
И не было желанья
У очага
присев,
Найти в душе
Хотя бы
серебра
крупцу.*

* * *

*Долгая дума у ворона.
На ветке сухой
неподвижен.
Жаль ли ему
несчастных,
Зависть
ли есть
к счастливым?
Долгая дума
у ворона.
Все ему
просто
чужие.*

Нетрудно заметить стилизацию «под японское». Восточная версификация последовательно наполняется японской атрибутикой: «тушь», «бамбук», «чай из трав ароматных», символическая фигура странника (с. 60), «зернышко риса», «самурай без меча», «изысканный иероглиф», «Фудзи»... В общем, классический японский набор.

Как-то мимолетно в воображении возник поэт Мыкола Попенко, который, присев на даче к низенькому столу, выписывает тушью мудрые стихи. Время от времени он растягивает уголки глаз. Для вхождения в образ...

«Сто гравюр тишины», если обратиться к знакомой нам литературоведческой терминологии, по сути, пейзажная лирика, заметно усложненная философскими вкраплениями. И это делает «гравюры» запоминающимися.

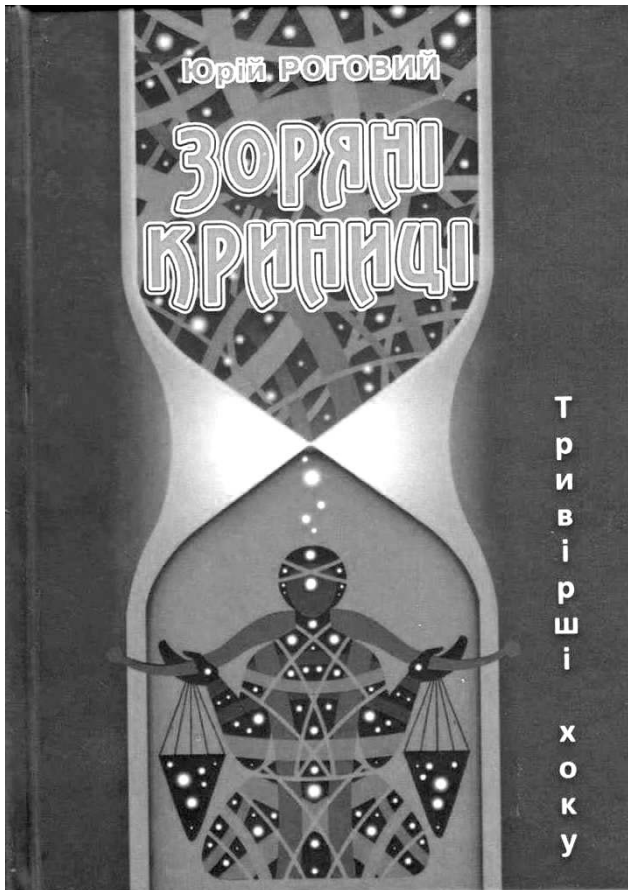
Я не совсем понял манеру обращения М. Попенко со знаками препинания. Иногда он оснащает стихи точками и запятыми. Иногда – нет. Так задумано? Или это просто корректорский недосмотр?

Хочеться висказати комплімент издательству «Шевченко Р. В.». Книга сделана со вкусом. Она не яркая, не броская, а вот – привлекает. Дизайном не только обложки, но и страниц.

Наивысшая похвала книге – это когда к ней хочется возвращаться. Японские этюды нашего земляка привлекают свежестью восприятия и глубиной осмысления окружающего мира. Я перечитал «Гравюрь» трижды. Первый раз – просто как читатель, из вежливости к автору. Второй – делая заметки для рецензии. И третий – для тихого удовольствия.

Задумливий учитель з Устимівки

Юрій Роговий такої думки, що хоку – *«ніяке воно не японське... Скоріше – устимівсько-пирогівське»*. Але попри перше, поверхове, враження, що автор хоче епатувати читача, учивавшись у передмову його книжки, розумієш, що цей японський розмір, ставши надбанням світової культури, певною мірою належить тепер і сільському інтелігенту Юрію Роговому. Який пише *«безкоштовно»* і видає вірші за власні гроші.

Він вибрав хоку, бо цей розмір подобається йому стислістю, прихованою енергетикою, можливістю зафіксувати мить і передати її словесно в максимально сконцентрованій формі.

Юрій Роговий своєю «безкоштовністю»-безкорисливістю чимось нагадав мені соціальне явище 90-х років минулого століття... Заводи стали, субпідрядники

деталей не підвозять, зарплати немає вже півроку й більше, начальство потихеньку розкрадає виробництво... А робітники продовжують ходити на роботу. Сподіваються, що підприємство (хай застаріле, несучасне) знову запульсує, наповнить їхнє життя корисним змістом. Бо скільки можна прибирати своє робоче місце, нічого не роблячи на ньому?!

Літератори і старші журналісти чимось подібні до того, колишнього, робітництва. Наклади газет змаліли, журнали закрилися, а літератори, белетристи пишуть, пишуть... Дехто перелаштувався на комп'ютер, пішов у Інтернет. Але це вже не те. Немає шарудіння паперу, немає зримих, відчутних на дотик плодів своєї праці. І гонорарів теж немає. Гонорар – це не тільки засіб до існування, а й матеріалізована форма визнання твоєї, може, й не завжди геніальної, творчості.

Проте я був свідком публічного визнання художніх достоїнств тривіршів Юрія Рогового. Їх читав артист Полтавського музично-драматичного театру імені М. Гоголя на урочистому вечорі, присвяченому 90-літтю від дня народження Феодосія Рогового, письменника, відомого завдяки романові «Свято останнього млива». Ф. Роговий – батько Юрія. Поширена думка стверджує, що дітям відомих людей досить складно професійно зростати в тіні батьківської слави.

Не знаю, як воно складеться далі, але попри шанобливість до батька, яка прозирає з передмови до книжки, творчість Юрія Рогового являє собою цілком самостійне художнє явище. Він не наслідує батька ні жанрово, ні стилістично. Хіба що нагадує його в одному: уважному й обережному ставленні до рідної мови.

Так от: артист читав, і публіка вслухалася, вдумувалася... Визнання художньої вартості хоку Юрія Рогового було зовсім не зумовлене тим, що Юрій – це син «отого Рогового...». Довго аплодували.

На відміну від віршів «японіста» Миколи Попенка, тривірші Ю. Рогового мають переважно соціальне наповнення, інколи в них закладені історичні алюзії:

Піклування

*Посміхнувся мені
прадід з тридцять третього:
уродило як?*

Покута

*Винні, м'ать, таки
перед НИМ. Недаремно
шапкодера дав.*

Наважуся трішки витлумачити. НИМ – великими літерами. Тобто винні перед Богом. А «шапкодер» – це, напевно ж, збіглий президент, Віктор Янукович. Нагадаю, що «Зоряні криниці» побачили світ 2013 року. Ще за правління «проФФесора».

Керманич

*Добре дурному:
щоки надув, лоб зморицев –
і керуй... нами!*

Чужа

*Телефон дзвонить.
Знову плакати буде,
що заміж вийшла?*

Відчуття

*Молодості не
чуєш. Старість же сама
у скроні стука.*

Погоня

*Хоку маленьке
в куточок забилось, м'ать,
критик гонився.*

Ну, не знаю, хто там ганявся за «маленьким хоку» поета Рогового. Саме оцим. Але вся збірка цілком органічна і, на мій погляд, уповні відбиває характер автора: вдумливий, неспішний, делікатний.

Пейзажної лірики в цій збірці набагато менше. Але тривірші з довкілля теж помітні:

Ніч

*Ніч яку бачу!
Без мене, здається, не
було б такої.*

Проліски

*Дочекалися:
сніг десь подівся раптом,
проліски відкрив.*

Отакий східний дворик нашої поезії. Читайте полтавських авторів! Вони того варті. Бо провінціалізм визначається не місцем проживання, а станом душі й рівнем уміння. Забитих провінціалів я зустрічав і в Києві, і в Москві... Повірте на слово.

ПРЕЗЕНТУЄМО НОВЕ ВИДАННЯ

Петро Кононенко
Микола Славинський

НАШ
ОЛЕСЬ ГОНЧАР

Кононенко П. П., Славинський М. Б. Наш Олесь Гончар / П. П. Кононенко, М. Б. Славинський. – К. : Український письменник, 2018. – 224 с.

Роздуми про життя і творчість Олесь Гончара – видатного письменника, громадсько-політичного діяча, великого лицаря-оборонця й творця української мови, словесності, культури, нації та держави, якому третього квітня 2018-го – сто років.

Для широкого кола читачів.